

Anarchie

Errico Malatesta

1891

Cuprins

1	3
2	5
3	7
4	12
5	15
6	17
7	22
8	24
9	26

1

Cuvântul Anarhie provine din limba greacă, iar sensul său literal este fără guvern: starea unui popor care trăiește fără o autoritate constituită, fără guvern.

Înainte ca o astfel de organizare să fi început să fie considerată posibilă și dezirabilă de o întreagă școală de gânditori și să fie acceptată ca obiectiv al unui partid, care a devenit acum unul dintre cei mai importanți factori în luptele sociale ale vremurilor noastre, cuvântul anarhie era folosit în mod universal în sensul de dezordine și confuzie; și este folosit până în prezent în acest sens atât de către cei neinformați, cât și de către adversarii politici interesați să denatureze adevărul.

Nu vom intra într-o discuție filologică, deoarece problema este istorică și nu filologică. Interpretarea obișnuită a cuvântului îi recunoaște sensul adevărat și etimologic; dar este un derivat al acestui sens, datorat viziunii eronate conform căreia guvernul era un organ necesar al vieții sociale și că, în consecință, o societate fără guvern ar fi la mila dezordinii și ar fluctua între aroganța nestăpânită a unora și răzburarea oarbă a altora.

Existența acestei prejudecăți și influența ei asupra definiției publice a cuvântului anarhie este ușor de explicat. Omul, ca toate ființele vii, se adaptează și se obișnuiește cu condițiile în care trăiește și transmite obiceiurile dobândite. Astfel, după ce s-au născut și au fost crescuți în sclavie, atunci când descendenții unui lung șir de sclavi au început să gândească, ei credeau că sclavia este o condiție esențială a vieții, iar libertatea li se părea imposibilă. În mod similar, muncitorii care, timp de secole, au fost obligați și, prin urmare, obișnuți să depindă pentru muncă, adică pentru pâine, de bunăvoința stăpânului și să-și vadă viața mereu la mila proprietarilor de pământ și de capital, au sfârșit prin a crede că stăpânul este cel care îi hrănește și se întreabă cu ingenuitate cum ar fi posibil să trăiască dacă nu ar exista stăpâni.

În același mod, cineva ale cărui picioare au fost legate din naștere, dar care a reușit totuși să meargă cât de bine a putut, ar putea atribui capacitatea sa de a se mișca tocmai acelor legături care, de fapt, nu fac decât să slăbească și să paralizeze energia musculară a picioarelor sale.

Dacă la efectele normale ale obișnuinței se adaugă apoi tipul de educație oferit de patron, preot, profesor etc., care au interesul de a predica că stăpânii și guvernul sunt necesari; dacă ar fi să adăugăm judecătorul și polițistul care se străduiesc să-i reducă la tăcere pe cei care ar putea gândi diferit și ar fi tentați să le propage ideile, atunci nu va fi greu de înțeles cum s-a înrădăcinat în mințile maselor muncitoare viziunea preconcepțată despre utilitatea și necesitatea guvernului.

Imaginați-vă doar că, dacă doctorul i-ar expune omului nostru fictiv cu picioarele legate o teorie, ilustrată inteligent cu o mie de cazuri inventate pentru a demonstra că, dacă picioarele sale ar fi eliberate, nu ar putea merge și nu ar trăi, atunci acel om și-ar apăra cu ferocitate legăturile și ar considera dușman pe oricine ar încerca să i le îndepărteze.

Așadar, din moment ce se credea că guvernul este necesar și că fără guvern nu poate exista decât dezordine și confuzie, era firesc și logic ca anarhia, care înseamnă absența guvernului, să sune ca absența ordinii.

Nici fenomenul nu este fără paralelă în istoria cuvintelor. În vremuri și în țări în care oamenii credeau în necesitatea guvernării de către un singur om (monarhie), cuvântul republică, care înseamnă guvernarea de către mai mulți, era de fapt folosit în sensul de dezordine și confuzie - iar acest sens se regăsește încă în limbajul popular din aproape toate țările.

Schimbați opinia, convingeți publicul că guvernarea nu este doar inutilă, ci și extrem de dăunătoare, și atunci cuvântul anarhie, doar pentru că înseamnă absența guvernării, va ajunge să însemne pentru

toată lumea: ordine naturală, unitate a nevoilor umane și a intereselor tuturor, libertate deplină în cadrul unei solidarități depline.

Cei care spun, prin urmare, că anarhiștii și-au ales prost numele, deoarece acesta este interpretat greșit de mase și se pretează la interpretări greșite, se înșeală. Eroarea nu provine din cuvânt, ci din lucru; iar dificultățile cu care se confruntă anarhiștii în propaganda lor nu depind de numele pe care și l-au luat, ci de faptul că conceptul lor intră în conflict cu toate prejudecățile de lungă durată ale publicului cu privire la funcția guvernului, sau a statului, așa cum mai este numit.

Înainte de a merge mai departe, ar fi bine să ne lămurim asupra acestui cuvânt Stat, care, în opinia noastră, este cauza adevăratei neînțelegeri.

Anarhiștii, inclusiv autorul acestui articol, au folosit și încă mai folosesc cuvântul "stat" pentru a desemna suma totală a instituțiilor politice, legislative, judiciare, militare și financiare prin care gestionarea propriilor afaceri, controlul asupra comportamentului personal, responsabilitatea pentru siguranța personală sunt luate de la oameni și încredințate altora care, prin uzurpare sau delegare, sunt investiți cu puterea de a face legi pentru tot și pentru toți și de a-i obliga pe oameni să le respecte, dacă este necesar, prin utilizarea forței colective.

În acest sens, cuvântul stat înseamnă guvernare sau, altfel spus, este expresia abstractă impersonală a acelei stări de lucruri, personificată prin guvernare: și, prin urmare, termenii de abolire a statului, societate fără stat etc. descriu exact conceptul pe care anarhiștii încearcă să-l exprime, de distrugere a oricărei ordini politice bazate pe autoritate și de creare a unei societăți de membri liberi și egali, bazată pe armonia intereselor și pe participarea voluntară a tuturor la îndeplinirea responsabilităților sociale.

Dar cuvântul are multe alte sensuri, dintre care unele se pretează la neînțelegeri, mai ales atunci când este folosit cu persoane a căror situație socială nefericită nu le-a dat posibilitatea de a se obișnui cu distincțiile subtile ale limbajului științific sau, mai rău, atunci când cuvântul este folosit cu adversari politici de rea-credință, care doresc să creeze confuzie și nu înțelegere.

Astfel, cuvântul stat este adesea folosit pentru a descrie un tip special de societate, o anumită colectivitate umană adunată pe un anumit teritoriu și care constituie ceea ce se numește unitate socială, indiferent de modul în care sunt grupați membrii colectivității respective sau de starea relațiilor dintre ei. Este, de asemenea, utilizat ca simplu sinonim pentru societate. Și din cauza acestor sensuri date cuvântului stat, opoziții cred, sau mai bine zis se prefac că cred, că anarhiștii vor să desființeze orice legătură socială, orice muncă colectivă și să condamne toți oamenii la a trăi într-o stare de izolare, ceea ce este mai rău decât a trăi în condiții de sălbăticie.

Cuvântul stat este folosit și pentru a desemna administrația supremă a unei țări: puterea centrală, în opoziție cu autoritatea provincială sau comunală. Și din acest motiv, alții cred că anarhiștii doresc o simplă descentralizare teritorială, cu principiul guvernamental lăsat intact, și confundă astfel anarhismul cu cantonalismul și comunalismul.

În sfârșit, stat înseamnă condiția de a fi, un mod de viață socială etc. Și de aceea spunem, de exemplu, că trebuie schimbată starea economică a clasei muncitoare sau că statul anarhist este singurul stat social bazat pe principiul solidarității și alte fraze asemănătoare care, venind din partea noastră, care, în alt context, vorbim de dorința de a desființa statul, pot părea, la prima audiere, fantastice sau contradictorii.

Din aceste motive, credem că ar fi mai bine să folosim cât mai puțin expresii precum abolirea statului, înlocuind-o cu termenul mai clar și mai concret de abolire a guvernării.

În orice caz, este ceea ce vom face pe parcursul acestui text.

2

Am spus că anarhia este o societate fără guvern. Dar este posibilă, dezirabilă sau previzibilă abolirea guvernelor?

Să vedem.

Ce este un guvern? Tendința metafizică¹ care, în ciuda loviturilor pe care le-a suferit din partea științei pozitive, are încă o puternică influență asupra minții oamenilor de astăzi, încât mulți privesc guvernul ca pe o instituție morală cu o serie de calități date de rațiune, dreptate, echitate, care sunt independente de oamenii care se află în funcție. Pentru ei, guvernul și, într-un mod mai vag, statul, este puterea socială abstractă; este reprezentantul mereu abstract al interesului general; este expresia drepturilor tuturor considerate ca limite ale drepturilor fiecărui individ. Iar acest mod de a concepe guvernarea este încurajat de părțile interesate, preocupate ca principiul autorității să fie salvat și ca el să supraviețuiască întotdeauna deficiențelor și greșelilor comise de cei care se succed în exercitarea puterii.

Pentru noi, guvernul este alcătuit din toți guvernanții; iar guvernanții - regi, președinți, miniștri, deputați etc. - sunt cei care au puterea de a face legi care să reglementeze relațiile interumane și de a veghea la punerea lor în aplicare; de a percepe impozite și de a le colecta; de a impune recrutarea militară; de a judeca și de a pedepsi pe cei care încalcă legile; de a supune contractele private unor reguli, controale și sancțiuni; de a monopoliza anumite ramuri de producție și anumite servicii publice sau, dacă doresc, toată producția și toate serviciile publice; de a promova sau de a împiedica schimbul de bunuri; de a face război sau de a face pace cu guvernanții altor țări; de a acorda sau de a retrage privilegiul . . . și așa mai departe. Pe scurt, guvernanții sunt cei care au puterea, într-o măsură mai mare sau mai mică, de a se folosi de puterea socială, adică de puterea fizică, intelectuală și economică a întregii comunități, pentru a-i obliga pe toți să le îndeplinească dorințele. Iar această putere constituie, în opinia noastră, principiul guvernării, al autorității.

Dar care este rațiunea existenței guvernării? De ce să renunțăm la libertatea personală și la inițiativă în favoarea câtorva indivizi? De ce să le dăm această putere de a prelua cu bună știință forța colectivă pentru a o folosi după bunul lor plac? Sunt ei atât de înzestrați în mod excepțional încât să poată demonstra, cu o oarecare demonstrație de rațiune, capacitatea lor de a se substitui masei poporului și de a proteja interesele, toate interesele, ale tuturor mai bine decât părțile interesate însele? Sunt ei infailibili și incoruptibili în așa fel încât să se poată, cu o oarecare prudență, să se poată încredința soarta fiecăruia și a tuturor cunoașterii și bunătății lor?

Și chiar dacă ar exista oameni de o bunătate și cunoaștere infinită și chiar presupunând, ceea ce nu s-a observat niciodată în istorie, că puterea guvernamentală ar fi în mâinile celor mai capabili și mai buni dintre noi, ar adăuga funcția guvernamentală ceva la potențialul lor benefic? Sau, în schimb, l-ar paraliza și distruge din cauza necesității pe care o au oamenii din guvern de a se ocupa de atât de multe chestiuni pe care nu le înțeleg și, mai presus de toate, de a-și irosi energia pentru a se menține pe ei înșiși la putere, pentru ca prietenii lor să fie fericiți și pentru a-i ține în frâu pe cei nemulțumiți, precum și pentru a-i supune pe rebeli?

În plus, oricât de buni sau răi, de pricepuți sau de proști ar fi guvernatorii, cine îi va numi în înalta lor funcție? Se impun ei prin drept de cucerire, război sau revoluție? Dar în acest caz, ce garanție are publicul că vor fi inspirați de binele general? Atunci este vorba în mod clar de o lovitură de stat, iar

---

¹ care este o boală a minții în care omul, odată ce a abstractizat printr-un proces logic calitățile unui individ, suferă un fel de halucinație care îl face să accepte abstracția pentru ființa reală.

dacă victimele sunt nemulțumite, singura cale de atac pe care o au la dispoziție este cea a forței pentru a scutura jugul. Sunt ei selectați dintr-o anumită clasă sau dintr-un anumit partid? În acest caz, interesele și ideile acelei clase sau aceluia partid vor triumfa cu siguranță, iar voința și interesele celorlalți vor fi sacrificate. Sunt aleși prin sufragiu universal? Dar în acest caz, singurul criteriu este numărul, care cu siguranță nu este o dovadă nici de rațiune, nici de dreptate, nici de capacitate. Cei aleși ar fi cei mai capabili să înșele publicul; iar minoritatea, care poate foarte bine să fie cealaltă jumătate minus unu, ar fi sacrificată. Și toate acestea fără a ține cont de faptul că experiența a demonstrat imposibilitatea de a concepe o mașinărie electorală în care candidații câștigători să fie cel puțin reprezentanții reali ai majorității.

3

Multe și variate sunt teoriile cu care unii au încercat să explice și să justifice existența guvernului. Cu toate acestea, toate se bazează pe ideea preconcepută, admisă sau nu, că oamenii au interese conflictuale și că este nevoie de o autoritate externă, superioară, care să oblige o parte a poporului să respecte interesele celeilalte părți, prescriind și impunând acea regulă de conduită prin care interesele opuse pot fi rezolvate cel mai bine și prin care fiecare individ va obține satisfacția maximă cu cel mai mic sacrificiu posibil.

Teoreticienii autoritarismului se întreabă: dacă interesele, tendințele și aspirațiile unui individ sunt în contradicție cu cele ale altuia sau chiar cu cele ale societății în ansamblu, cine va avea dreptul și puterea de a obliga pe fiecare să respecte interesele celuilalt? Cine va putea împiedica un individ să încalce voința generală? Se spune că libertatea fiecăruia este limitată de libertatea celorlalți; dar cine va stabili aceste limite și cine va veghea la respectarea lor? Antagonismele naturale de interese și de temperament creează nevoia unui guvern și justifică o autoritate care să fie o influență moderatoare în lupta socială și să definească limitele drepturilor și îndatoririlor individuale.

Aceasta este teoria; dar pentru ca teoriile să fie valabile, ele trebuie să se bazeze pe fapte și să le explice - și se știe prea bine că în economia socială prea des se inventează teorii pentru a justifica faptele, adică pentru a apăra privilegiile și a le face acceptabile pentru cei care le sunt victime. Să ne uităm, în schimb, la fapte.

De-a lungul istoriei, la fel ca și în zilele noastre, guvernarea este fie dominația brutală, violentă și arbitrară a celor puțini asupra celor mulți, fie este un instrument organizat pentru a se asigura că dominația și privilegiile vor fi în mâinile celor care, prin forță, prin viclenie sau prin moștenire, au acaparat toate mijloacele de trai, în primul rând pământul, de care se folosesc pentru a-i ține pe oameni în sclavie și pentru a-i face să muncească în beneficiul lor.

Există două moduri de a asupra oamenii: fie direct, prin forță brută, prin violență fizică, fie indirect, prin negarea mijloacelor de trai și, astfel, prin reducerea lor la o stare de supunere. Prima metodă se află la originea puterii, adică a privilegiilor politice; cea de-a doua a fost la originea proprietății, adică a privilegiilor economice. Oamenii pot fi, de asemenea, reprimăți prin lucrul asupra inteligenței și sentimentelor lor, ceea ce constituie puterea religioasă sau "universitară"; dar, așa cum spiritul nu există decât ca rezultat al unor forțe materiale, tot așa minciuna și organismele create pentru a o propaga nu au rațiune de a fi decât în măsura în care sunt rezultatul unor privilegii politice și economice și un mijloc de a le apăra și de a le consolida.

În societățile primitive slab populate, cu relații sociale necomplicate, în orice situație care împiedica instaurarea unor obiceiuri, a unor cutume de solidaritate, sau care le distrugea pe cele existente și instaura dominația omului de către om - cele două puteri, politică și economică, se găseau în aceleași mâini, care puteau fi chiar ale unui singur om. Cei care, prin forță, i-au învins și intimidat pe alții, dispun de persoanele și bunurile celor învinși și îi obligă să îi servească, să muncească pentru ei și să se supună în toate privințele voinței lor. Aceștia sunt în același timp proprietarii de pământ, regii, judecătorii și călăii.

Dar odată cu creșterea societății, cu nevoile tot mai mari, cu relațiile sociale tot mai complexe, existența continuă a unui astfel de despotism a devenit nesustenabilă. Conducătorii, din motive de securitate, din comoditate și din cauza imposibilității de a acționa altfel, se văd obligați, pe de o parte, să se sprijine pe o clasă privilegiată, adică pe un număr de indivizi care au un interes comun în a conduce, iar pe de altă parte, să lase pe fiecare individ să se descurce cum poate, rezervându-și dominația supremă, care este dreptul de a exploata pe toată lumea cât mai mult posibil și este modalitatea de a satisface

vanitatea celor care vor să dea ordine. Astfel, în umbra puterii, pentru protecția și susținerea acesteia, adesea fără ca ea să știe și din motive independente de voința sa, se dezvoltă bogăția privată, adică clasa proprietarilor. Iar aceștia, concentrând treptat în mâinile lor mijloacele de producție, adevăratele surse de viață, agricultura, industria, trocul etc., sfârșesc prin a instaura o putere proprie care, datorită superiorității mijloacelor sale și a mării varietăți de interese pe care le cuprinde, sfârșește întotdeauna prin a supune mai mult sau mai puțin deschis puterea politică, care este guvernul, și prin a o transforma în propriul jandarm.

Acest fenomen a avut loc de multe ori în istorie. Ori de câte ori, ca urmare a unei invazii sau a oricărei întreprinderi militare, forța fizică și brutală a câștigat supremația în societate, cuceritorii au manifestat tendința de a concentra guvernul și proprietatea în propriile mâini. Dar întotdeauna nevoia guvernului de a obține sprijinul unei clase puternice și cerințele producției, precum și imposibilitatea de a controla și de a dirija totul, au dus la restabilirea proprietății private, la divizarea celor două puteri și, odată cu aceasta, la dependența de fapt a celor care controlează forța - guvernele - de cei care controlează însăși sursa forței - proprietarii de bunuri. Guvernatorul sfârșește în mod inevitabil prin a deveni jandarmul proprietarilor.

Dar niciodată acest fenomen nu a fost mai accentuat ca în epoca modernă. Dezvoltarea producției, vasta expansiune a comerțului, puterea incomensurabilă asumată de bani și toate chestiunile economice care decurg din descoperirea Americii, din inventarea mașinilor etc., au garantat această supremație clasei capitaliste care, nemulțumită să se bucure de sprijinul guvernului, a cerut ca guvernul să se nască din rândurile sale. Un guvern care își datora originea dreptului de cucerire (dreptul divin, cum îl numeau regii și preoții lor), deși supus de circumstanțele existente clasei capitaliste, a continuat să mențină o atitudine mândră și disprețuitoare față de foștii săi sclavi, acum bogați, și avea pretenții de independență de dominație. Acel guvern era într-adevăr apărătorul, jandarmul proprietarilor, dar genul de jandarmi care se cred cineva și care se comportă într-un mod arogant față de oamenii pe care trebuie să-i escorteze și să-i apere, atunci când nu-i jefuiesc sau nu-iucid la următorul colț de stradă; iar clasa capitalistă a scăpat de el, sau este pe cale să o facă, prin mijloace mai mult sau mai puțin cinstite, și să-l înlocuiască cu un guvern ales de ea însăși, format din membri ai propriei clase, aflat în permanență sub controlul său și organizat în mod special pentru a apăra acea clasă împotriva oricăror posibile cereri din partea celor dezmoșteniți. Sistemul parlamentar modern începe aici.

Astăzi, guvernul, format din proprietari și din oameni dependenți de aceștia, este în întregime la dispoziția proprietarilor, atât de mult încât cei mai bogați dintre ei disprețuiesc să ia parte la el. Rothschild nu are nevoie să fie nici deputat, nici ministru; este suficient ca deputații și miniștrii să primească ordine de la el.

În multe țări, muncitorii au nominal un cuvânt mai mult sau mai puțin important de spus în alegerea guvernului. Este o concesie făcută de burghezie, atât pentru a se prevala de sprijinul popular în lupta sa împotriva puterii monarhice și aristocratice, cât și pentru a descuraja poporul să se gândească la emancipare, dându-i iluzia suveranității. Dar, indiferent dacă burghezia a prevăzut sau nu acest lucru atunci când a acordat pentru prima dată votul poporului, adevărul este că acest drept s-a dovedit a fi complet derizoriu și a servit doar la consolidarea puterii burgheziei, oferind în același timp celei mai active secțiuni a clasei muncitoare speranțe false de a ajunge la putere. Chiar și cu sufragiu universal - și am putea spune chiar mai mult cu sufragiu universal - guvernul a rămas servitorul și jandarmul burgheziei. Pentru că, dacă ar fi altfel, dacă guvernul ar lăsa să se înțeleagă că ar putea adopta o atitudine ostilă sau că democrația ar putea fi vreodată altceva decât un pretext pentru a păcăli poporul, burghezia, simțindu-și amenințate interesele, ar reacționa rapid și ar face uz de toată influența și forța de care dispune, datorită bogăției sale, pentru a rechema guvernul la locul care îi revine, acela de jandarm al burgheziei.

Funcția de bază a guvernului, oriunde și în orice timp, indiferent de titlul pe care îl adoptă și indiferent de originea și organizarea sa, este întotdeauna aceea de a asupri și exploata masele, de a-i apăra pe asupritori și pe exploatare: iar instrumentele sale principale, caracteristice și indispensabile, sunt agentul de poliție și colectorul de impozite, soldatul și gardianul - la care se adaugă invariabil

negustorul de minciuni, fie el preot sau învățător, remunerat sau protejat de guvern pentru a înrobi mințile și a le face să accepte docil jugul.

Este adevărat că la aceste funcții de bază, la aceste organe esențiale ale guvernului, s-au adăugat în decursul istoriei alte funcții, alte organe. Să recunoaștem chiar și faptul că niciodată sau aproape niciodată nu a existat în vreo țară cu un grad de civilizație un guvern care să nu fi combinat cu activitățile sale opresive și de jefuire și altele utile sau indispensabile vieții sociale. Dar aceasta nu înlătură faptul că guvernul este, prin natura sa, opresiv și jefuitor și că, prin originea și prin atitudinea sa, este înclinat în mod inevitabil să apere și să întărească clasa dominantă; ba chiar confirmă și agravează această poziție.

De fapt, guvernul se străduiește să protejeze, mai mult sau mai puțin, viețile cetățenilor împotriva atacurilor directe și violente; recunoaște și legalizează o serie de drepturi și îndatoriri fundamentale, precum și uzanțele și obiceiurile fără de care viața socială nu ar fi posibilă; organizează și gestionează o serie de servicii publice, cum ar fi poșta, drumurile, curățenia și evacuarea deșeurilor, îmbunătățirea și conservarea terenurilor etc.; promovează orfelinele și spitalele și, deseori, condestulează să pozeze în protector și binefăcător al celor săraci și slabi. Dar este suficient să înțelegem cum și de ce îndeplinește aceste funcții pentru a găsi dovada practică a faptului că tot ceea ce fac guvernele este întotdeauna motivat de dorința de a domina și este întotdeauna orientat spre apărarea, extinderea și perpetuarea privilegiilor sale și ale clasei al cărei reprezentant și apărător este.

Un guvern nu se poate menține pentru mult timp fără a-și ascunde adevărata natură în spatele unui pretext de utilitate generală; nu poate impune respectul pentru viețile oamenilor privilegiați dacă nu pare să ceară respectul pentru toate viețile umane, nu poate impune acceptarea privilegiilor celor puțini dacă nu se pretinde a fi gardianul drepturilor tuturor. "Legea" - spune Kropotkin, și prin aceasta înțelegându-se cei care au făcut legea, adică guvernul - "s-a folosit de sentimentele sociale ale Omului pentru a face să treacă nu numai preceptele morale care erau acceptabile pentru Om, ci și ordinele care nu erau utile decât minorității de exploatare împotriva cărora s-ar fi răzvrătit."

Un guvern nu poate dori ca societatea să se destrame, deoarece aceasta ar însemna că el și clasa dominantă ar fi lipsiți de sursele de exploatare; de asemenea, nu poate lăsa societatea să se mențină fără intervenția oficială, deoarece atunci oamenii și-ar da seama curând că guvernul nu servește decât pentru a-i apăra pe proprietarii care îi mențin în condiții de foamete și s-ar grăbi să scape atât de guvern, cât și de proprietarii de bunuri.

Astăzi, guvernele, confruntate cu cererile presante și amenințătoare ale muncitorilor, manifestă tendința de a arbitra în relațiile dintre stăpâni și muncitori; în acest fel, ele încearcă să deturneze mișcarea muncitorilor și, prin câteva reforme înșelătoare, să împiedice săracii să ia pentru ei înșiși ceea ce li se cuvine, adică o parte a bunăstării egală cu cea de care se bucură ceilalți.

În plus, trebuie ținut cont de faptul că, pe de o parte, burghezia (proprietarii de bunuri) se află mereu în război între ei și se înghit unii pe alții, iar pe de altă parte, guvernul, deși izvorât din burghezie și din servitorul și protectorul ei, tinde, ca orice servitor și orice protector, să își realizeze propria emancipare și să domine pe oricine pe care îl protejează. De aici jocul oscilațiilor, al manevrelor, al concesiilor și retragerilor, al încercărilor de a găsi aliați în rândul poporului împotriva conservatorilor și în rândul conservatorilor împotriva poporului, care este știința guvernanților și care îi orbește pe cei ingenui și flegmatici care așteaptă mereu ca salvarea să coboare la ei de sus.

În ciuda tuturor acestor lucruri, natura guvernării nu se schimbă. Dacă își asumă rolul de controlor și de garant al drepturilor și îndatoririlor fiecăruia, el pervertește sentimentul de dreptate; califică drept crimă și pedepsește orice acțiune care încalcă sau amenință privilegiile guvernanților și ale proprietarilor și declară drept justă și legală cea mai scandaloasă exploatare a celor săraci, asasinarea materială și morală lentă și susținută, săvârșită de cei care au, pe seama celor care nu au. În cazul în care se numește pe sine ca administrator al serviciilor publice, din nou, ca întotdeauna, se ocupă de interesele conducătorilor și ale proprietarilor și nu se ocupă de cele ale oamenilor care muncesc, cu excepția cazurilor în care trebuie să o facă pentru că oamenii sunt de acord să plătească. Dacă își asumă rolul de profesor, împiedică propagarea adevărului și tinde să pregătească mințile și inimile tinerilor pentru a deveni fie tirani nemiloși, fie sclavi docili, în funcție de clasa din care fac parte. În mâinile guvernului,

totul devine un mijloc de exploatare, totul devine o instituție polițienească, utilă doar pentru a ține poporul sub control.

Și trebuia să fie așa. Căci dacă existența umană este o luptă între oameni, trebuie să existe, evident, învingători și învinși, iar guvernul, care este premiul luptei și un mijloc de a garanta învingătorilor rezultatele victoriei și de a le perpetua, cu siguranță nu va cădea niciodată în mâinile celor care pierd, indiferent dacă lupta se bazează pe forța fizică, este intelectuală sau este în domeniul economic. Iar cei care au luptat pentru a învinge, adică pentru a-și asigura condiții mai bune decât cele de care se bucură ceilalți și pentru a obține privilegiile și puterea, cu siguranță nu o vor folosi pentru a apăra drepturile celor învinși și pentru a stabili limite la propria putere, precum și la cea a prietenilor și susținătorilor lor.

Guvernul, sau, cum îl numesc unii, statul justițiar, ca moderator în lupta socială și administrator imparțial al interesului public, este o minciună - o iluzie, o utopie niciodată realizată și care nu va fi realizată niciodată.

Dacă interesele Omului ar fi cu adevărat antagoniste între ele, dacă lupta dintre oameni ar fi într-adevăr o lege esențială de bază a societăților umane și dacă libertatea individului ar fi limitată de libertatea celorlalți, atunci fiecare ar căuta întotdeauna să se asigure că interesele sale prevalează, fiecare ar încerca să-și sporească propria libertate în detrimentul libertății celorlalți, și ar exista un guvern, nu doar pentru că ar fi mai mult sau mai puțin util pentru toți membrii societății să existe unul, ci pentru că învingătorii ar dori să se asigure de roadele victoriei prin supunerea temeinică a celor învinși, eliberându-se astfel de grija de a fi permanent în defensivă, încredințându-și apărarea unor oameni special pregătiți ca jandarmi profesioniști. În acest caz, omenirea ar fi condamnată să piară sau să se zbată pentru totdeauna între tirania învingătorilor și revolta învinșilor.

Dar, din fericire, viitorul omenirii este unul mai fericit, deoarece legea care o guvernează este mai blândă. Această lege este solidaritatea.

Caracteristicile esențiale fundamentale ale omului sunt instinctul de conservare, fără de care nicio ființă vie nu ar putea exista, și instinctul de conservare a speciei, fără de care nicio specie nu s-ar fi putut dezvolta și dăinui. El este condus în mod natural să își apere existența și bunăstarea individuală, precum și pe cea a urmașilor săi, împotriva a oricui și a tuturor.

În natură, ființele vii au două modalități de a supraviețui și de a-și face viața mai plăcută. Una este lupta individuală împotriva elementelor și a altor indivizi din aceeași specie sau din alte specii; cealaltă este ajutorul reciproc, cooperarea, care ar putea fi descrisă și ca o asociere pentru lupta împotriva tuturor factorilor naturali antagoniști existenței, dezvoltării și bunăstării asociațiilor.

În afara considerațiilor de spațiu, nu este necesar să examinăm în paginile care urmează rolul relativ pe care l-au jucat în evoluția lumii organice aceste două principii: al luptei și al cooperării. Va fi suficient să afirmăm că, în ceea ce-l privește pe om, cooperarea (voluntară sau obligatorie) a devenit singurul mijloc de progres, de avansare și de securitate; și că lupta - o relicvă a strămoșilor noștri - nu numai că s-a dovedit inutilă pentru asigurarea bunăstării individuale, dar este și dăunătoare pentru toată lumea, învingători și învinși deopotrivă.

Experiența acumulată și comunicată de generații i-a învățat pe oameni că, prin unirea cu alți oameni, siguranța și bunăstarea lor individuală au fost sporite. Astfel, în urma însăși luptei pentru existență duse împotriva mediului natural și împotriva indivizilor din aceeași specie, s-a dezvoltat în om un sentiment social care a transformat complet condițiile existenței sale. Și, pe baza acestui sentiment, Omul a putut ieși din starea animală și să se ridice la o mare putere, ridicându-se atât de mult deasupra celorlalte animale, încât filozofii antimaterialiști au considerat necesar să inventeze pentru el un suflet imaterial și nemuritor.

Numeroase cauze concomitente au contribuit la dezvoltarea acestui sentiment social care, pornind de la baza animală a instinctului de conservare a speciei (care este instinctul social limitat la familia naturală), a atins mari înălțimi atât ca intensitate, cât și ca întindere, până într-atât încât constituie însăși baza naturii morale a omului.

Omul, deși a ieșit din ordinul inferior al vieții animale, era slab și neechipat pentru a se angaja într-o luptă individuală împotriva fiarelor carnivore. Dar, cu un creier capabil de o mare dezvoltare, cu un

organ vocal capabil să exprime printr-o varietate de sunete diferite vibrații cerebrale și cu mâini special potrivite pentru a modela materia după voința sa, trebuie să fi simțit foarte curând nevoia și avantajele care decurg din asociere; într-adevăr, se poate spune că el a putut ieși din starea animală doar atunci când a devenit o ființă socială și a dobândit utilizarea limbajului, care este în același timp o consecință și un factor important al sociabilității.

Numărul relativ mic de ființe umane, pentru că a făcut ca lupta pentru existență între oameni, chiar și fără asociere, să fie mai puțin acerbă, mai puțin prelungită, mai puțin necesară, trebuie să fi facilitat foarte mult dezvoltarea sentimentelor de simpatie și a lăsat timp pentru a descoperi și a aprecia utilitatea ajutorului reciproc.

În sfârșit, capacitatea omului de a-și modifica mediul exterior și de a-l adapta la nevoile sale, pe care a dobândit-o datorită calităților sale inițiale aplicate în cooperare cu un număr mai mic sau mai mare de asociați; numărul tot mai mare de cerințe care cresc pe măsură ce mijloacele de satisfacere a acestora cresc și devin nevoi; diviziunea muncii, care este rezultatul exploatării sistematice a naturii în avantajul omului, toți acești factori au făcut ca viața socială să devină mediul necesar omului, în afara căruia acesta nu poate continua să trăiască sau, dacă o face, se întoarce la starea animală.

Iar prin rafinarea sentimentelor odată cu creșterea relațiilor și prin obiceiurile imprimare speciei prin ereditate de-a lungul a mii de secole, această nevoie de viață socială, de schimb de gânduri și sentimente, a devenit pentru omenire un mod de a fi esențial pentru modul nostru de viață, care s-a transformat în simpatie, prietenie, iubire, și continuă independent de avantajele materiale pe care le oferă asocierea, încât pentru a o satisface se înfruntă adesea tot felul de suferințe și chiar moartea.

Cu alte cuvinte, enormele avantaje pe care le obține omul prin asociere; starea de inferioritate fizică, deloc comparabilă cu superioritatea sa intelectuală, în care se află în raport cu regnul animal dacă rămâne izolat; posibilitatea omului de a se asocia cu un număr tot mai mare de indivizi și în relații tot mai intime și mai complexe, până la punctul în care asocierea se extinde la întreaga omenire și la toate aspectele vieții și, poate mai mult decât orice, posibilitatea omului de a produce, prin muncă în cooperare cu alții, mai mult decât are nevoie pentru a supraviețui, precum și sentimentele afective care decurg din toate acestea - toate acestea au dat luptei omului pentru existență o cu totul altă tentă decât lupta pe care o duc, în general, ceilalți membri ai regnului animal.

Deși acum știm - iar descoperirile naturaliştilor contemporani ne oferă zilnic noi dovezi - că cooperarea a jucat și continuă să joace un rol extrem de important în dezvoltarea lumii organice, nesuspectat de cei care au căutat, oricum destul de irelevant, să justifice dominația burgheză cu ajutorul teoriilor darwiniste, totuși, prăpastia care separă lupta omului de cea a regnului animal rămâne enormă și în raport direct cu distanța dintre om și celelalte animale.

Celelalte animale luptă fie individual, fie, mai des, în mici grupuri permanente sau tranzitorii, împotriva întregii naturi, inclusiv împotriva altor indivizi din aceeași specie. Creaturile mai sociale dintre ele, cum ar fi furnicile, albinele etc., sunt loiale tuturor indivizilor din cadrul aceluiași furnicar sau roi, dar sunt în război sau indiferente față de alte comunități din aceeași specie. În schimb, lupta umană tinde întotdeauna să lărgească asocierea dintre oameni, comunitatea lor de interese și să dezvolte sentimentul de iubire a omului pentru semenii săi, de cucerire și învingere a forțelor exterioare ale naturii prin umanitate și pentru umanitate. Orice luptă care are ca scop obținerea de avantaje în mod independent sau în detrimentul celorlalți este contrară naturii sociale a omului modern și tinde să îl împingă înapoi spre starea animală.

Solidaritatea, adică armonia intereselor și a sentimentelor, reunirea indivizilor pentru bunăstarea tuturor și a tuturor pentru bunăstarea fiecăruia, este singurul mediu în care Omul își poate exprima personalitatea, își poate atinge dezvoltarea optimă și se poate bucura de cea mai mare bunăstare posibilă. Acesta este scopul spre care avansează evoluția umană; este principiul superior care rezolvă toate antagonismele existente, care altfel ar fi insolubile, și are ca rezultat faptul că libertatea fiecăruia nu este limitată de libertatea celorlalți, ci este completată - găsindu-și chiar rațiunea de a fi necesară în aceasta.

4

Mikhail Bakunin spunea: "Niciun individ nu-și poate recunoaște propria umanitate și, în consecință, nu o poate realiza în timpul vieții sale, dacă nu o recunoaște la alții și nu cooperează la realizarea ei pentru alții. Niciun om nu-și poate realiza propria emancipare fără a lucra în același timp pentru emanciparea tuturor oamenilor din jurul său. Libertatea mea este libertatea tuturor, deoarece nu sunt cu adevărat liber în gândire și în fapt decât atunci când libertatea și drepturile mele sunt confirmate și aprobate în libertatea și drepturile tuturor oamenilor care îmi sunt egali.

"Pentru mine contează foarte mult ce sunt ceilalți oameni, deoarece oricât de independent aş părea sau aş crede că sunt, datorită poziției mele sociale, fie că sunt papă, țar, împărat sau chiar prim-ministru, rămân întotdeauna produsul a ceea ce sunt cei mai umili dintre ei: dacă sunt ignoranți, săraci, sclavi, existența mea este determinată de sclavia lor. Eu, un om luminat sau inteligent, sunt, de exemplu - în cazul de față - prostit de prostia lor; ca om curajos, sunt înrobitor de sclavia lor; ca om bogat, tremur în fața sărăciei lor; ca privilegiat, albesc în fața dreptății lor. Eu, care vreau să fiu liber, nu pot fi, pentru că toți oamenii din jurul meu nu vor încă să fie liberi și, în consecință, devin instrumente de opresiune împotriva mea."

Solidaritatea este, așadar, starea în care omul atinge cel mai mare grad de securitate și bunăstare; și, prin urmare, egoismul însuși, adică luarea în considerare exclusivă a propriilor interese, împinge omul și societatea umană spre solidaritate; sau ar fi mai bine spus că egoismul și altruismul (grija pentru interesele celorlalți) se contopesc într-un singur sentiment, așa cum interesele individului și cele ale societății coincid.

Cu toate acestea, Omul nu a putut trece dintr-un singur salt de la starea animală la starea umană, de la lupta brutală dintre om și om la lupta comună a tuturor oamenilor uniți în camaraderie împotriva forțelor exterioare ale naturii.

Ghidat de avantajele pe care le oferă asocierea și diviziunea muncii care decurge din aceasta, Omul s-a dezvoltat spre solidaritate; dar dezvoltarea sa a întâlnit un obstacol care l-a îndepărtat de la țelul său și care continuă să o facă până în ziua de azi. Omul a descoperit că putea, cel puțin până la un anumit punct și pentru nevoile materiale și de bază pe care abia atunci le simțea, să obțină avantajele cooperării supunându-i pe ceilalți oameni voinței sale, în loc să se asocieze cu ei; și, având în vedere că instinctele feroce și antisociale moștenite din strămoșii săi animale erau încă puternice în el, i-a obligat pe cei mai slabi să lucreze pentru el, preferând dominația în locul asocierii. Poate că, de asemenea, în cele mai multe cazuri, exploatându-i pe cei învinși, omul a învățat pentru prima dată să înțeleagă avantajele asocierii, binele pe care omul îl putea obține din sprijinul semenilor săi.

Astfel, conștientizarea utilității cooperării, care ar fi trebuit să ducă la triumful solidarității în toate relațiile umane, a dat naștere, în schimb, proprietății private și guvernării, adică exploatarea muncii întregii comunități de către o minoritate privilegiată.

Era vorba tot de asociere și cooperare, în afara cărora nu există viață umană posibilă; dar era vorba de un mod de cooperare, impus și controlat de câțiva pentru interesul lor personal.

Din acest fapt a apărut marea contradicție, care umple paginile istoriei omenirii, între tendința de asociere și camaraderie pentru cucerirea și adaptarea lumii exterioare la nevoile omului și pentru satisfacerea sentimentelor de afecțiune - și tendința de a se diviza în numeroase unități separate și ostile, așa cum sunt grupările determinate de condițiile geografice și etnografice, așa cum sunt atitudinile economice, așa cum sunt acei oameni care au reușit să obțină un avantaj și vor să și-l asigure și să-l sporească, așa cum sunt aceia care speră să obțină un privilegiu, așa cum sunt aceia care suferă de o nedreptate sau de un privilegiu și se revoltă și caută să se împace.

Principiul fiecăruia pentru el însuși, care este războiul tuturor împotriva tuturor, a apărut în cursul istoriei pentru a complica, a deturna și a paraliza războiul tuturor împotriva naturii pentru cea mai mare bunăstare a omenirii, care nu poate avea succes deplin decât dacă se bazează pe principiul "toți pentru unul și unul pentru toți".

Omenirea a suferit mari prejudicii ca urmare a acestei intruziuni a dominației și exploatării în mijlocul asociației umane. Dar, în ciuda teribilei opresiuni la care au fost supuse masele, în ciuda sărăciei, în ciuda viciilor, a crimei și a degradării pe care sărăcia și sclavia o produc la sclavi și la stăpâni, în ciuda antagonismului acumulat, a războaielor de exterminare, în ciuda intereselor conflictuale create în mod artificial, instinctul social a supraviețuit și s-a dezvoltat. Cooperarea rămânând întotdeauna condiția esențială pentru ca omul să ducă cu succes războiul împotriva naturii exterioare, ea a rămas, de asemenea, cauza permanentă de apropiere a oamenilor și de dezvoltare între ei a sentimentelor de simpatie. Însăși asuprașirea maselor a creat un sentiment de camaraderie în rândul celor asuprași; și numai datorită solidarității mai mult sau mai puțin conștiente și răspândite care a existat în rândul celor asuprași, aceștia au putut să suporte asuprașirea și omenirea a supraviețuit cauzelor de moarte care s-au strecurat în mijlocul lor.

Astăzi, dezvoltarea imensă a producției, creșterea acelor nevoi care nu pot fi satisfăcute decât prin participarea unui număr mare de oameni din toate țările, mijloacele de comunicare, călătoriile devenind un lucru obișnuit, știința, literatura, afacerile și chiar războaiele, toate acestea au atras omenirea într-un corp unic din ce în ce mai strâns, ale cărui părți constitutive, unite între ele, nu-și pot găsi împlinirea și libertatea de a se dezvolta decât prin bunăstarea celorlalte părți constitutive, precum și a întregului.

Locuitorul din Napoli este la fel de preocupat de îmbunătățirea condițiilor de trai ale locuitorilor de pe malurile Gangelui, de unde îi vine holera, ca și de drenarea fondaciilor din propriul oraș. Bunăstarea, libertatea și viitorul unui muntean rătăcit printre defileurile Apeninilor nu depind numai de condițiile de prosperitate sau de sărăcie ale locuitorilor din satul său și de starea generală a poporului italian, ci și de condițiile muncitorilor din America sau Australia, de descoperirea făcută de un savant suedez, de starea de spirit și de condițiile materiale ale chinezilor, de existența războiului sau a păcii în Africa; cu alte cuvinte, de toate împrejurările mari și mici care, oriunde în lume, acționează asupra unei ființe umane.

În condițiile actuale ale societății, această solidaritate vastă care îi unește pe toți oamenii este în cea mai mare parte inconștientă, deoarece ea apare spontan din frecarea intereselor individuale, în timp ce oamenii sunt foarte puțin sau deloc preocupați de interesul general. Și aceasta este dovada cea mai clară că solidaritatea este o lege naturală a omenirii, care se manifestă și impune respect în ciuda tuturor obstacolelor și a disensiunilor create de societatea așa cum este ea constituită în prezent.

Pe de altă parte, masele asuprașite, care nu s-au resemnat niciodată complet cu asuprașirea și sărăcia și care astăzi, mai mult ca oricând, se arată însetate de dreptate, libertate și bunăstare, încep să înțeleagă că nu vor putea să-și realizeze emanciparea decât prin unirea și solidaritatea cu toți asuprașii, cu exploatații de pretutindeni din lume. Și înțeleg, de asemenea, că condiția indispensabilă pentru emanciparea lor, care nu poate fi neglijată, este posesia mijloacelor de producție, a pământului și a instrumentelor de muncă și, prin urmare, abolirea proprietății private. Iar știința, observarea manifestărilor sociale, indică faptul că această abolire a proprietății private ar fi de mare valoare chiar și pentru minoritatea privilegiată, dacă ar dori să renunțe la atitudinea lor dominatoare și să lucreze cu toți ceilalți pentru binele comun.

Așadar, dacă masele asuprașite ar refuza să lucreze pentru alții și ar prelua pământul și instrumentele de muncă de la proprietarii de pământ, sau ar dori să le folosească pe cont propriu sau în folosul lor, adică în folosul tuturor, dacă ar decide să nu mai suporte niciodată dominația și forța brută, nici privilegiile economice, și dacă sentimentul de solidaritate umană, întărit de o comunitate de interese, ar fi pus capăt războaielor și colonialismului - ce justificare ar mai fi pentru continuarea existenței guvernului?

Odată ce proprietatea privată a fost abolită, guvernul, care este apărătorul ei, trebuie să dispară. Dacă ar supraviețui, ar tinde întotdeauna să restabilească o clasă privilegiată și opresoare, sub o formă sau alta.

Iar abolirea guvernului nu înseamnă și nu poate însemna ruperea legăturii sociale. Dimpotrivă, cooperarea, care astăzi este impusă și orientată în beneficiul câtorva, ar fi liberă, voluntară și orientată spre interesele tuturor; și, prin urmare, ar deveni cu atât mai răspândită și mai eficientă.

Instinctul social, sentimentul de solidaritate, ar fi dezvoltat la cel mai înalt grad; și fiecare om s-ar strădui să facă tot ce poate pentru toți ceilalți, atât pentru a-și satisface sentimentele intime, cât și pentru interesul său clar înțeles.

Din participarea liberă a tuturor, prin intermediul grupării spontane a oamenilor în funcție de cerințele și simpatiile lor, de jos în sus, de la simplu la complex, pornind de la interesele cele mai urgente și ajungând în final la cele mai îndepărtate și mai generale, ar apărea o organizație socială a cărei funcție ar fi cea mai mare bunăstare și cea mai mare libertate pentru toată lumea și care ar reuni întreaga omenire într-o comunitate de camaraderie, și care ar fi modificată și îmbunătățită în funcție de evoluția împrejurărilor și de lecțiile învățate din experiență.

Această societate a oamenilor liberi, această societate a prietenilor este Anarhia.

5

Până acum am considerat guvernarea așa cum este ea, așa cum trebuie să fie în mod necesar într-o societate bazată pe privilegii, exploatare și asuprirea omului de către om, pe conflictul de interese, pe lupta intrasocială, într-un cuvânt, pe proprietatea individuală.

Am văzut cum această stare de conflict, departe de a fi o condiție necesară în existența omului, este împotriva intereselor atât ale indivizilor, cât și ale omenirii; am văzut cum cooperarea, solidaritatea, este legea progresului uman și am ajuns la concluzia că, prin abolirea proprietății private și a oricărei dominații asupra omului, guvernul își pierde rațiunea de a exista și trebuie abolit.

S-ar putea să ni se spună totuși: "Dar odată ce principiul pe care se bazează astăzi organizarea socială ar fi schimbat, iar solidaritatea ar înlocui lupta, iar proprietatea comună ar lua locul proprietății private, guvernul și-ar schimba natura și, din protector și reprezentant al intereselor unei clase, deoarece clasele nu ar mai exista, ar deveni reprezentantul intereselor societății în ansamblul ei. Rolul său ar fi acela de a asigura și de a reglementa cooperarea socială în interesul tuturor; de a apăra societatea de orice tentativă directă de reintroducere a privilegiilor, de a preveni și de a suprima orice tentativă, indiferent din ce parte ar veni, împotriva vieții, bunăstării și libertății fiecăruia dintre noi.

"Există în societate unele funcții prea importante și care necesită prea multă atenție și continuitate, pentru ca ele să fie lăsate la libera voință a indivizilor, fără pericolul de a vedea totul aruncat în confuzie.

"Cine ar putea organiza și garanta, dacă nu ar exista un guvern, aprovizionarea cu alimente, distribuția, serviciile de sănătate, serviciile poștale și telegrafice și căile ferate etc.? Cine s-ar ocupa de educația publică? Cine ar întreprinde acele vaste proiecte de explorare, de drenare a terenurilor, de cercetare științifică, care transformă fața pământului și sporesc de o sută de ori puterea Omului?

"Cine ar veghea la conservarea și dezvoltarea bogăției sociale pentru a o transmite îmbogățită și îmbunătățită generațiilor viitoare?

"Cine ar avea mandatul de a preveni și pedepsi criminalitatea, adică acțiunile antisociale?

"Și ce se va întâmpla cu cei care nu respectă legea solidarității și nu vor să muncească? Și de cei care ar răspândi boli într-o țară și ar refuza să ia măsurile de precauții igienice recunoscute ca utile de către știință? Și dacă ar exista unii oameni, sănătoși sau nebuni, care ar vrea să dea foc la recoltă, să agrezeze sexual copii sau să profite de puterea lor pentru a-i agresa pe cei slabi?

"Distrugea proprietății private și abolirea guvernelor existente, fără a crea apoi un guvern care să organizeze viața socială și să asigure solidaritatea socială, nu ar însemna abolirea privilegiilor și inaugurarea unei lumi de pace și bunăstare; ar însemna, în schimb, distrugerea tuturor legăturilor sociale și ar conduce omenirea spre barbarie, spre domnia fiecăruia pentru sine, care este triumful, în primul rând, al forței brute și, în al doilea rând, al privilegiilor economice."

Acestea sunt obiecțiile cu care ne înfruntă autoritarii, chiar și atunci când sunt socialiști, adică atunci când vor să abolească proprietatea privată și guvernarea de clasă pe care o generează.

Putem răspunde că, în primul rând, nu este adevărat că odată ce condițiile sociale sunt schimbate, natura și rolul guvernului s-ar schimba. Organul și funcția sunt termeni inseparabili. Dacă îi iei unui organ funcția sa, fie organul moare, fie funcția este restabilită. Puneți o armată într-o țară în care nu există nici motive pentru, nici teamă de război, civil sau extern, și ea va provoca război sau, dacă nu reușește în intențiile sale, se va prăbuși. O forță de poliție în care nu există crime de rezolvat sau infractori de arestat, le va inventa pe amândouă sau va înceta să mai existe.

În Franța există de secole o instituție, luveterie, încorporată acum în Administrația Silvică, ai cărei funcționari sunt însărcinați cu uciderea lupilor și a altor creaturi dăunătoare. Nimeni nu va fi surprins să afle că tocmai datorită existenței acestei instituții există încă lupi în Franța, iar în iernile

excepționale aceștia fac ravagii. Populația nu-și face aproape deloc griji în privința lupilor, deoarece există exterminatorii de lupi care se ocupă de ei, iar aceștia îi vânează, desigur, dar o fac în mod inteligent, cruțând vizuinele suficient de mult timp pentru ca aceștia să-și crească puii și să împiedice astfel exterminarea unei specii de animale interesante. Țăranii francezi au de fapt puțină încredere în acești vânători de lupi, considerându-i mai degrabă drept păstrători de lupi. Și este de înțeles: ce ar face "locotenentii de louverie" dacă nu ar mai exista lupi?

Un guvern, adică un grup de oameni cărora li se încredințează sarcina de a face legile și care sunt împuterniciți să folosească puterea colectivă pentru a obliga fiecare individ să le respecte, este deja o clasă privilegiată și ruptă de popor. Așa cum ar face orice organism constituit, va căuta instinctiv să își extindă puterile, să fie dincolo de controlul public, să își impună propriile politici și să acorde prioritate intereselor sale speciale. După ce a fost pus într-o poziție privilegiată, guvernul este deja în contradicție cu poporul de a cărui putere dispune.

În orice caz, chiar dacă un guvern ar vrea, nu ar putea mulțumi pe toată lumea, chiar dacă ar reuși să mulțumească pe câțiva. Ar trebui să se apere împotriva nemulțumiților și, prin urmare, ar trebui să obțină sprijinul unei părți a poporului pentru a face acest lucru. Și atunci începe din nou vechea poveste a clasei privilegiate care apare prin complicitatea guvernului și care, în acest caz, dacă nu ar pune mâna pe pământ, ar captura cu siguranță posturile cheie, special create, și ar oprima și exploata nu mai puțin decât clasa capitalistă.

Guvernanții obișnuiți să dea ordine, nu ar dori să fie din nou membri ai publicului, iar dacă nu ar putea să se mențină la putere, s-ar asigura cel puțin de asigurarea unor poziții privilegiate pentru atunci când vor trebui să predea puterea altora. Ar folosi toate mijloacele de care dispun cei aflați la putere pentru ca prietenii lor să fie aleși ca succesori care, la rândul lor, să-i susțină și să-i protejeze. Și astfel, guvernul ar fi trecut de la o mână la alta în aceleași mâini, iar democrația, care este presupusa guvernare a tuturor, ar sfârși, ca de obicei, într-o oligarhie, care este guvernarea câtorva, guvernarea unei clase.

Și ce oligarhie atotputernică, asupritoare, atotcuprinzătoare trebuie să fie aceea care are în slujba sa, adică la dispoziția sa, toată bogăția socială, toate serviciile publice, de la alimente la fabricarea chibriturilor, de la universități la săli de concert!

6

Dar să presupunem chiar că guvernul nu ar fi în niciun caz o clasă privilegiată și că ar putea supraviețui fără a crea în jurul său o nouă clasă privilegiată, rămânând reprezentantul, servitorul, ca să spunem așa, al întregii societăți. Și ce scop util ar putea servi acest lucru? Cum și în ce fel ar spori aceasta forța, inteligența, spiritul de solidaritate, preocuparea pentru bunăstarea tuturor și a generațiilor viitoare, care, la un moment dat, se întâmplă să existe într-o societate dată?

Este întotdeauna vechea întrebare a omului legat care, după ce a reușit să trăiască în ciuda legăturilor sale, crede că trăiește datorită acestora. Suntem obișnuiți să trăim sub un guvern care preia toată energia, inteligența și voința pe care le poate dirija în scopuri proprii; și îi împiedică, paralizează și suprimă pe cei care nu-i servesc scopurilor sale sau îi sunt ostili - și credem că tot ceea ce se face în societate se realizează datorită guvernului și că fără guvern nu ar mai exista energie, inteligență și bunăvoință în societate. Astfel (așa cum am arătat deja), proprietarul care a pus stăpânire pe pământ îi face pe alții să îl lucreze pentru profitul său, lăsându-i muncitorului strictul necesar pentru ca acesta să poată și să vrea să continue să muncească - iar muncitorul înrobitor își imaginează că nu ar putea trăi fără stăpân, ca și cum acesta din urmă ar fi creat pământul și forțele naturii.

Ce poate adăuga guvernul însuși la forțele morale și materiale care există în societate? Ar fi un caz similar cu cel al lui Dumnezeu din Biblie, care creează din nimic?

Din moment ce nimic nu este creat în ceea ce se numește de obicei lumea materială, tot așa nimic nu este creat în această formă mai complicată a lumii materiale care este lumea socială. Și astfel, conducătorii nu se pot folosi decât de forțele care există în societate - cu excepția acelor mari forțe pe care acțiunea guvernamentală le paralizează și le distruge, și a acelor forțe rebele, și a tot ceea ce se risipește prin conflicte; inevitabil, pierderi enorme într-un astfel de sistem artificial. Dacă ei contribuie cu ceva al lor, o pot face doar ca oameni și nu ca guvernanți. Iar din acele forțe materiale și morale care rămân la dispoziția guvernului, doar o infimă parte este lăsată să joace un rol cu adevărat util pentru societate. Restul fie este consumat în acțiuni represive pentru a ține în frâu forțele rebele, fie este deturnat în alt mod de la scopurile sale de bine general și folosit în beneficiul câtorva persoane în detrimentul majorității oamenilor.

S-au spus multe despre rolurile respective ale inițiativei individuale și ale acțiunii sociale în viața și progresul societăților umane și, prin trucurile obișnuite ale limbajului metafizicii, problemele au devenit atât de confuze încât, în cele din urmă, cei care au declarat că totul se menține și merge înainte în lumea umană datorită inițiativei individuale apar ca fiind radicali. De fapt, acesta este un adevăr de bun simț care este evident în momentul în care cineva încearcă să înțeleagă semnificația cuvintelor. Ființa reală este omul, individul. Societatea sau colectivitatea - și statul sau guvernul care pretinde că o reprezintă - dacă nu este o abstracțiune goală, trebuie să fie alcătuită din indivizi. Iar în organismul fiecărui individ își au originea, în mod inevitabil, toate gândurile și acțiunile umane, iar din individuale ele devin gânduri și acțiuni colective atunci când sunt sau devin acceptate de mai mulți indivizi. Prin urmare, acțiunea socială nu este nici negația, nici complementul inițiativei individuale, ci este rezultanta inițiativelor, gândurilor și acțiunilor tuturor indivizilor care alcătuiesc societatea; o rezultantă care, toate celelalte lucruri fiind egale, este mai mare sau mai mică în funcție de faptul că forțele individuale sunt îndreptate spre un obiectiv comun sau sunt divizate sau antagoniste. Iar dacă, în schimb, așa cum fac autoritarii, atunci când se vorbește de acțiune socială, se vorbește de acțiune guvernamentală, atunci aceasta este tot o rezultantă a forțelor individuale, dar numai a acelor indivizi care formează guvernul sau care, datorită poziției lor, pot influența politica guvernului.

Prin urmare, în lupta de veacuri între libertate și autoritate sau, cu alte cuvinte, între socialism și un stat de clasă, nu se pune cu adevărat problema schimbării relațiilor dintre societate și individ; nici nu este vorba de creșterea independenței individului în detrimentul interferenței sociale sau viceversa. Ci mai degrabă este vorba de împiedicarea opririi altora de către unii indivizi, de acordarea tuturor indivizilor a acelorași drepturi și a acelorași mijloace de acțiune și de înlocuirea inițiativei celor puțini, care duc în mod inevitabil la opresiunea tuturor celorlalți. În definitiv, este vorba de a distruge odată pentru totdeauna dominația și exploatarea omului de către om, astfel încât fiecare să poată avea un interes în binele comun, iar forțele individuale, în loc să fie distruse, să se lupte între ele sau să fie izolate unele de altele, vor găsi posibilitatea unei împliniri complete și se vor uni pentru un beneficiu mai mare al tuturor.

Chiar dacă am urmări ipoteza noastră privind guvernarea ideală a socialiștilor autoritari, din cele spuse rezultă că, departe de a duce la o creștere a forțelor productive, organizatoare și protectoare ale societății, ea le-ar reduce mult, limitând inițiativa la câțiva și dându-le dreptul de a face totul, fără a le putea oferi, desigur, darul de a fi atotștiutorii.

Într-adevăr, dacă scoatem din lege și din întreaga activitate a unui guvern tot ceea ce există pentru a apăra minoritatea privilegiată și care reprezintă dorințele acesteia din urmă în sine, ce rămâne care să nu fie rezultatul acțiunii tuturor? Sismondi spunea că "statul este întotdeauna o putere conservatoare care legalizează, regularizează și organizează victoriile progresului" (iar istoria adaugă că le dirijează în scopul său și al clasei privilegiate) "dar nu le introduce niciodată. Aceste victorii pornesc întotdeauna de jos, ele se nasc în sânul societății, din gândirea individuală care se răspândește apoi pe scară largă, devine opinie, majoritate, dar în drumul ei trebuie să întâlnească și să combată întotdeauna în puterea, tradiția, obișnuința, privilegiul și eroarea".

Oricum, pentru a înțelege cum poate trăi o societate fără guvern, nu trebuie decât să observăm în profunzime societatea existentă și vom vedea cum, de fapt, cea mai mare parte, cea mai importantă parte a vieții sociale se descarcă și astăzi în afara intervenției guvernului și că acesta nu intervine decât pentru a exploata masele, pentru a apăra minoritatea privilegiată și, în plus, se găsește să sancționeze, destul de ineficient, tot ceea ce s-a făcut fără intervenția sa și, adesea, în ciuda și chiar împotriva sa. Oamenii muncesc, fac troc, studiază, călătoresc și urmează cât pot de bine știu regulile morale și pe cele ale bunăstării; ei beneficiază de progresele făcute în știință și în artă, au relații extinse între ei - toate acestea fără să simtă nevoia ca cineva să le spună cum să se comporte. De fapt, tocmai acele chestiuni asupra cărora guvernul nu are niciun control sunt cele care funcționează cel mai bine, care dau naștere la mai puține controverse și care sunt rezolvate prin consens general, astfel încât toată lumea se simte fericită, pe lângă faptul că sunt utile.

De asemenea, guvernul nu este necesar în mod special nici pentru întreprinderile și serviciile publice de mare anvergură care necesită angajarea cu normă întreagă a unui număr mare de persoane din țări și condiții diferite. Mii de astfel de întreprinderi sunt, chiar și astăzi, rezultatul unor asociații individuale liber constituite și sunt, de comun acord, cele care funcționează cel mai bine. Nu vorbim nici de asociații capitaliste, organizate în scopul exploatării, oricât de mult ar demonstra și ele potențialul și puterea unei asociații libere și modul în care se poate răspândi pentru a include oameni din toate țările, precum și interese vaste și contrastante. Dar să vorbim mai degrabă despre acele asociații care, inspirate de dragostea față de semenii, de pasiunea pentru știință sau, mai simplu, de dorința de a se distra și de a fi aplaudat, sunt mai reprezentative pentru grupările așa cum vor fi ele într-o societate în care, după ce a fost abolită proprietatea privată și lupta intestină dintre oameni, fiecare își va găsi interesul în cel al tuturor celorlalți și cea mai mare satisfacție în a face binele și în a-i mulțumi pe ceilalți. Societățile și congresele științifice, asociația internațională de salvare a vieților, Crucea Roșie, societățile geografice, organizațiile muncitorești, organismele voluntare care se grăbesc să ajute ori de câte ori au loc mari catastrofe publice, sunt câteva exemple printre multe altele ale puterii spiritului de asociere, care se manifestă întotdeauna când este vorba de o nevoie sau de o problemă profund simțită, iar mijloacele nu lipsesc. Dacă asociația voluntară nu este mondială și nu cuprinde toate aspectele materiale și morale ale activității, aceasta se datorează obstacolelor puse în calea ei de guverne, disensiunilor create de

proprietatea privată, precum și neputinței și descurajării resimțite de majoritatea oamenilor ca urmare a acaparării tuturor bogățiilor de către câțiva.

De exemplu, guvernul preia responsabilitățile serviciilor poștale, ale căilor ferate și așa mai departe. Dar în ce fel ajută aceste servicii? Atunci când oamenii au posibilitatea de a se bucura de ele și simt nevoia de aceste servicii, se gândesc să le organizeze, iar tehnicienii nu au nevoie de o licență guvernamentală pentru a se apuca de treabă. Și cu cât nevoia este mai universală și mai urgentă, cu atât vor fi mai mulți voluntari care să o realizeze. Dacă oamenii ar avea puterea de a se ocupa de problemele de producție și de aprovizionare cu alimente, oh! nu s-ar teme că ar putea muri de foame așteptând ca un guvern să facă legile necesare pentru a rezolva problema. Dacă ar trebui să existe un guvern, acesta ar fi totuși obligat să aștepte până când poporul ar fi organizat totul, pentru ca apoi să vină cu legi care să sancționeze și să exploateze ceea ce a fost deja făcut. Este demonstrat că interesul privat este marele stimulent al tuturor activităților: ei bine, atunci când interesul tuturor va fi cel al fiecărui individ (și acest lucru s-ar întâmpla, evident, dacă nu ar exista proprietatea privată), atunci toată lumea va acționa, iar dacă acum facem lucruri care interesează doar pe câțiva, le vom face cu atât mai bine și mai intens atunci când vor fi de interes pentru toată lumea. Și este greu de înțeles de ce ar trebui să existe oameni care să creadă că realizarea și funcționarea normală a serviciilor publice vitale pentru viața noastră de zi cu zi ar fi mai fiabile dacă ar fi efectuate sub instrucțiunile unui guvern, mai degrabă decât de către lucrătorii înșiși care, prin alegere directă sau prin acorduri încheiate cu alții, au ales să facă acest tip de muncă și să o desfășoare sub controlul direct al tuturor părților interesate.

Desigur, în orice întreprindere colectivă de mari dimensiuni, este necesară o diviziune a muncii, o conducere tehnică, o administrație etc. Dar autoritarii se joacă stângaci cu cuvintele pentru a produce o rațiune de a fi pentru guvernare din nevoia foarte reală de organizare a muncii. Guvernul, este bine să o repetăm, este concursul de indivizi care au avut sau au însușit dreptul și mijloacele de a face legi și de a obliga oamenii să se supună; administratorul, inginerul etc., în schimb, sunt oameni care sunt numiți sau își asumă responsabilitatea de a efectua o anumită muncă și o fac. Guvernarea înseamnă delegarea puterii, adică abdicarea inițiativei și a suveranității tuturor în mâinile câtorva; administrația înseamnă delegarea muncii, adică sarcini date și primite, schimbul liber de servicii pe baza unei înțelegeri libere. Guvernatorul este o persoană privilegiată, deoarece are dreptul de a comanda altora și de a se folosi de eforturile altora pentru a face să prevaleze ideile și dorințele sale personale; administratorul, directorul tehnic etc. sunt muncitori ca și ceilalți, adică, bineînțeles, într-o societate în care toți dispun de mijloace egale de dezvoltare și în care toți sunt sau pot fi în același timp muncitori intelectuali și muncitori manuali și în care singurele diferențe care rămân între oameni sunt cele care decurg din diversitatea naturală a aptitudinilor, și în care toate locurile de muncă, toate funcțiile dau un drept egal de a se bucura de posibilitățile sociale. Să nu se confunde funcția de guvern cu cea de administrație, căci ele sunt în esență diferite, iar dacă astăzi cele două sunt deseori confundate, este doar din cauza privilegiilor economice și politice.

Dar să ne grăbim să trecem la funcțiile pentru care guvernul este considerat, de către toți cei care nu sunt anarhiști, ca fiind absolut indispensabil: apărarea internă și externă a unei societăți, adică războiul, poliția și justiția.

Odată ce guvernele vor fi desființate și bogăția socială va fi pusă la dispoziția tuturor, atunci toate antagonismele dintre oameni vor dispărea în curând și războiul nu va mai avea rațiune de a fi. Am dori să adăugăm, în plus, că, în starea actuală a lumii, atunci când o revoluție are loc într-o țară, dacă nu are repercusiuni rapide în altă parte, ea se va bucura totuși de multă simpatie pretutindeni, în așa fel încât niciun guvern nu va îndrăzni să-și trimită trupele în străinătate de teama de a nu avea o revoltă revoluționară la propria ușă. Dar, cu orice preț, să admitem că guvernele țărilor încă neemancipate vor dori și vor putea să încerce să reducă din nou oamenii liberi la starea de sclavie. Ar avea acest popor nevoie de un guvern care să se apere? Pentru a purta un război este nevoie de oameni care să aibă cunoștințele geografice și mecanice necesare și, mai ales, de mase mari de populație dispuse să meargă și să lupte. Un guvern nu poate crește nici abilitățile celor dintâi, nici voința și curajul celor din urmă. Iar experiența istoriei ne învață că un popor care vrea cu adevărat să-și apere propria țară este

invincibil; iar în Italia toată lumea știe că în fața corpului de voluntari (formațiuni anarhiste) tronurile se prăbușesc, iar armatele regulate, compuse din conșcripți sau mercenari, dispar.

Și cum rămâne cu poliția și cu justiția? Mulți presupun că, dacă nu ar exista carabinieri, polițiști și judecători, fiecare ar fi liber să ucidă, să violeze, să facă rău altora, după cum îi vine cheful; și că anarhiștii, în numele principiilor lor, ar dori să vadă respectată această libertate ciudată care încalcă și distruge libertatea și viața altora. Ei par aproape să creadă că, după ce am dăruit guvernul și proprietatea privată, am permite ca ambele să fie din nou construite în liniște, din cauza respectului pentru libertatea celor care ar putea simți nevoia de a fi conducători și proprietari. Un mod cu adevărat curios de a ne interpreta ideile! ... bineînțeles că este mai ușor să le respingi cu o ridicare din umeri decât să-ți iei osteneala de a le infirma.

Libertatea pe care o dorim, pentru noi înșine și pentru ceilalți, nu este o libertate absolută, metafizică, abstractă, care în practică se traduce inevitabil prin asuprirea celor slabi, ci este o libertate reală, o libertate posibilă, care este comunitatea conștientă de interese, solidaritatea voluntară. Proclamăm maxima fă ce vrei, și cu ea aproape că ne rezumăm programul, căci susținem - și nu trebuie să înțelegi prea mult pentru a înțelege de ce - că într-o societate armonioasă, într-o societate fără guvern și fără proprietate, fiecare va dori ceea ce trebuie să facă.

Dar presupunând că, în urma felului de educație primită de la societatea actuală, sau din cauza unei nenorociri fizice sau din orice alt motiv, cineva ar vrea să ne facă rău nouă și altora, putem fi siguri că ne vom strădui să îl împiedicăm cu toate mijloacele de care dispunem să o facă. Desigur, pentru că știm că omul este consecința propriului său organism, precum și a mediului cosmic și social în care trăiește; pentru că nu confundăm dreptul inviolabil de apărare cu pretinsul drept ridicol de a pedepsi; și pentru că în cazul delincentului, adică al celui care comite acte antisociale, nu am vedea, cu siguranță, sclavul rebel, așa cum se întâmplă astăzi cu judecătorii, ci fratele bolnav care are nevoie de tratament, așa că nu am introduce ura în represiune și ne-am strădui să nu depășim nevoile de apărare, nu ne-am gândi să ne răzbuim, ci să căutăm să vindecăm, să răscumpărăm nefericitul cu toate mijloacele pe care ni le oferă știința. În orice caz, indiferent de interpretarea anarhiștilor (care ar putea, așa cum se întâmplă cu toți teoreticienii, să piardă din vedere realitatea în urmărirea unei aparențe de logică), este cert că oamenii nu ar permite ca bunăstarea și libertatea lor să fie atacate cu impunitate și, dacă ar fi necesar, ar lua măsuri pentru a se apăra împotriva tendințelor antisociale ale câtorva. Dar pentru a face acest lucru, ce scop servesc oamenii a căror profesie este elaborarea legilor; în timp ce alți oameni își petrec viața căutând și inventând infractori? Atunci când oamenii dezaprobă cu adevărat ceva și consideră că este dăunător, ei reușesc întotdeauna să împiedice acest lucru cu mai mult succes decât o fac legiuitorii, poliția și judecătorii profesioniști. Atunci când, în timpul insurecțiilor, poporul a dorit, chiar dacă în mod eronat, ca proprietatea privată să fie respectată, a făcut acest lucru într-un mod pe care o armată de polițiști nu l-ar fi putut face.

Obiceiurile urmează întotdeauna nevoile și sentimentele majorității: și cu cât sunt mai puțin supuse sancțiunilor legii, cu atât sunt mai respectate, deoarece toată lumea poate vedea și înțelege utilizarea lor și pentru că părțile interesate, care nu-și fac iluzii în ceea ce privește protecția oferită de guvern, au ele însele grijă să fie respectate. Pentru o caravană care călătorește prin deșerturile Africii, buna gestionare a rezervelor de apă este o chestiune de viață și de moarte pentru toți; în aceste condiții, apa devine un lucru sacru și nimeni nu se gândește să o irosească. Conspiratorii depind de secret, iar secretul este păstrat sau abominația îl lovește pe cel care îl încalcă. Datoriile la jocurile de noroc nu sunt garantate de lege, iar printre jucătorii de noroc cine nu plătește este considerat și se consideră dezonorat.

Oare din cauza jandarmilor nu sunt uciși mai mulți oameni? În majoritatea satelor din Italia, jandarmii sunt văzuți doar din când în când; milioane de oameni traversează munții și trec prin mediul rural departe de ochiul protector al autorității, astfel încât cineva ar putea să-i lovească fără cel mai mic risc de pedeapsă; cu toate acestea, nu sunt mai puțin în siguranță decât cei care trăiesc în zonele cele mai protejate. Iar statisticile arată că numărul de infracțiuni nu este aproape deloc afectat de măsurile represive, în timp ce se modifică dramatic odată cu schimbările condițiilor economice și ale atitudinii opiniei publice.

În orice caz, legile punitive se referă doar la evenimente excepționale, neobișnuite. Viața de zi cu zi se desfășoară dincolo de raza de acțiune a codicilului și este controlată, aproape inconștient, cu acordul tacit și voluntar al tuturor, de o serie de uzanțe și obiceiuri care sunt mult mai importante pentru viața socială decât articolele Codului penal și mai bine respectate în ciuda faptului că sunt complet lipsite de orice altă sancțiune decât cea firească a disprețului în care sunt ținuți cei care le încalcă și a consecințelor care decurg de aici.

Iar atunci când ar apărea divergențe între oameni, arbitrajul acceptat în mod voluntar sau presiunea opiniei publice nu ar fi poate mai susceptibile de a stabili unde se află dreptul decât prin intermediul unei magistraturi iresponsabile care are dreptul de a se pronunța asupra a tot și a tuturor și care este inevitabil incompetentă și, prin urmare, nedreaptă?

Deoarece, în general, guvernul nu există decât pentru a proteja clasele privilegiate, poliția și magistratura nu există decât pentru a pedepsi acele infracțiuni care nu sunt considerate astfel de către public și care nu aduc atingere decât privilegiilor guvernului și ale proprietarilor. Nu există nimic mai pernicios pentru apărarea reală a societății, pentru apărarea bunăstării și a libertății tuturor, decât înființarea acestor clase care există sub pretextul de a apăra pe toată lumea, dar care se obișnuiesc să considere fiecare om ca pe un vânat care trebuie să fie băgat în cușcă și să te lovească fără să știe de ce, la ordinul unui șef ai cărui rutieri iresponsabili și mercenari sunt.

7

Este foarte bine, spun unii, iar anarhia ar putea fi o formă perfectă de societate umană, dar nu vrem să facem un salt în întuneric. Prin urmare, spuneți-ne în detaliu cum va fi organizată societatea dumneavoastră. Și urmează o serie întreagă de întrebări, care sunt foarte interesante dacă ne-am ocupa de studierea problemelor care se vor impune societății eliberate, dar care sunt inutile, sau absurde, chiar ridicole, dacă se așteaptă de la noi să oferim soluții definitive. Ce metode vor fi folosite pentru a-i învăța pe copii? Cum va fi organizată producția? Vor mai exista orașe mari sau populația va fi distribuită în mod egal pe întreaga suprafață a pământului? Și să presupunem că toți locuitorii Siberiei vor dori să-și petreacă iarna la Nisa? Și dacă toată lumea ar vrea să mănânce potârniche și să bea vin din districtul Chianti? Și cine ar vrea să facă o meserie de miner sau să fie marinar? Și cine va goli toaletele? Și bolnavii vor fi tratați la domiciliu sau în spital? Și cine va stabili orarul căilor ferate? Și ce se va face dacă un mecanic de locomotivă va avea dureri de stomac în timpul mersului trenului? ... Și așa mai departe, până la a presupune că noi deținem toate cunoștințele și experiența viitorului necunoscut și că, în numele anarhiei, ar trebui să le prescriem generațiilor viitoare la ce oră trebuie să se culce și în ce zile trebuie să se tundă.

Dacă, într-adevăr, cititorii noștri se așteaptă de la noi la un răspuns la aceste întrebări, sau cel puțin la cele care sunt cu adevărat serioase și importante, care să fie mai mult decât opinia noastră personală în acest moment, înseamnă că am eșuat în încercarea noastră de a le explica despre ce este vorba în anarhism.

Noi nu suntem mai profeți decât oricine altcineva; și dacă am pretinde că putem da o soluție oficială la toate problemele care vor apărea în cursul vieții cotidiene a unei societăți viitoare, atunci ceea ce am înțeles prin abolirea guvernului ar fi cel puțin curios. Căci ne-am declara noi înșine guvern și am prescrie, ca și legislatorii religioși, un cod universal pentru generațiile prezente și viitoare. La fel de bine că, neavând țărâșul sau închisorile cu care să ne impunem Biblia, omenirea ar fi liberă să rătăcească de noi și de pretențiile noastre cu impunitate!

Suntem foarte preocupați de toate problemele vieții sociale, atât în interesul științei, cât și pentru că socotim că vom vedea realizată anarhia și că vom lua parte cât mai bine la organizarea noii societăți. De aceea, avem soluțiile noastre care, în funcție de împrejurări, ni se par fie definitive, fie tranzitorii - și dacă nu ar fi vorba de considerente de spațiu, am spune aici câte ceva despre aceasta. Dar faptul că astăzi, cu dovezile de care dispunem, gândim într-un anumit fel o anumită problemă nu înseamnă că așa trebuie abordată în viitor. Cine poate prevedea activitățile care se vor dezvolta atunci când omenirea va fi eliberată de sărăcie și opresiune, când nu vor mai exista nici sclavi, nici stăpâni, și când lupta dintre popoare, precum și ura și amărăciunea care sunt generate de aceasta, nu vor mai fi o parte esențială a existenței? Cine poate prezice progresul științei, al mijloacelor de producție, al mijloacelor de comunicare și așa mai departe?

Ceea ce este important este să se nască o societate în care exploatarea și dominația omului de către om să nu fie posibile; în care toată lumea să aibă acces liber la mijloacele de viață, de dezvoltare și de muncă și în care toți să poată participa, după cum doresc și știu, la organizarea vieții sociale. Într-o astfel de societate, evident, totul va fi făcut pentru a satisface cât mai bine nevoile fiecăruia în cadrul cunoștințelor și condițiilor existente; și totul se va schimba în bine odată cu creșterea cunoștințelor și a mijloacelor.

La urma urmei, un program care se ocupă de bazele structurii sociale nu poate face altceva decât să propună o metodă. Iar metoda este cea care, mai presus de toate, face distincția între partide și determină importanța lor istorică. În afara metodei, toate vorbesc despre faptul că doresc bunăstarea

omenirii și multe dintre ele o doresc cu adevărat; partidele dispar și, odată cu ele, dispăre toată acțiunea organizată și orientată spre un anumit scop. Prin urmare, trebuie să considerăm anarhia înainte de toate ca metodă.

Metodele de la care diferitele partide non-anarhiste așteaptă, sau spun că așteaptă, cel mai mare bine al unora și al tuturor pot fi reduse la două, cea autoritară și cea așa-zis liberală. Prima încredințează câtorva persoane conducerea vieții sociale și duce la exploatarea și asuprirea maselor de către cei puțini. Cel de-al doilea se bazează pe libera inițiativă individuală și proclamă, dacă nu abolirea, cel puțin reducerea funcțiilor guvernamentale la un minim absolut; dar pentru că respectă proprietatea privată și se bazează în întregime pe principiul fiecăruia pentru sine și, prin urmare, pe concurența dintre oameni, libertatea pe care o îmbrățișează este pentru cei puternici și pentru proprietarii de bunuri pentru a-i oprima și exploata pe cei slabi, pe cei care nu au nimic; și, departe de a produce armonie, tinde să mărească și mai mult decalajul dintre bogați și săraci și duce și ea la exploatare și dominație, cu alte cuvinte, la autoritate. Această a doua metodă, adică liberalismul, este în teorie un fel de anarhie fără socialism și, prin urmare, este pur și simplu o minciună, deoarece libertatea nu este posibilă fără egalitate, iar anarhia reală nu poate exista fără solidaritate, fără socialism. Critica pe care liberalii o îndreaptă împotriva guvernului constă doar în dorința de a-l lipsi de o parte din funcțiile sale și de a-i îndemna pe capitaliști să se lupte între ei, dar nu poate ataca funcțiile represive care sunt de esența sa: căci fără jandarm proprietarul nu ar putea exista, ba chiar puterile de represiune ale guvernului trebuie să crească forțat, pe măsură ce libera concurență duce la mai multă discordie și inegalitate.

Anarhiștii oferă o nouă metodă: aceea a liberei inițiative a tuturor și a liberei înțelegeri atunci când, proprietatea privată fiind abolită prin acțiunea revoluționară, toată lumea a fost pusă în situația de egalitate pentru a dispune de bogăția socială. Această metodă, nepermițând accesul la reconstituirea proprietății private, trebuie să ducă, prin intermediul liberei asocieri, la victoria deplină a principiului solidarității.

Privite astfel, se vede cum toate problemele care sunt avansate pentru a contracara ideile anarhiste sunt, în schimb, un argument în favoarea lor, deoarece numai anarhia indică drumul pe care se poate găsi, prin încercări și erori, soluția care satisface cel mai bine atât dictaturile științei, cât și nevoile și dorințele tuturor.

Cum vor fi educați copiii? Nu știm. Ce se va întâmpla atunci? Părinții, pedagogii și toți cei care sunt preocupați de viitorul tinerei generații se vor reuni, vor discuta, vor fi de acord sau se vor împărți în funcție de opiniile pe care le au și vor pune în practică metodele pe care le consideră cele mai bune. Și, odată cu punerea în practică, acea metodă care, de fapt, este cea mai bună, va fi în cele din urmă adoptată.

Și la fel cu toate problemele care se prezintă.

Din ceea ce am spus până acum rezultă că anarhia, așa cum o înțeleg anarhiștii și cum numai ei o pot interpreta, se bazează pe socialism. Într-adevăr, dacă nu ar fi vorba de acele școli de socialism care divizează în mod artificial unitatea naturală a chestiunii sociale și nu iau în considerare decât unele aspecte în afara contextului, și dacă nu ar fi vorba de neînțelegerile cu care încearcă să încurce calea spre revoluția socială, am putea spune direct că anarhia este sinonimă cu socialismul, deoarece amândouă reprezintă abolirea dominației și a exploatării omului de către om, fie că sunt exercitate în vârf de baionetă, fie că sunt exercitate prin monopol asupra mijloacelor de trai.

Anarhia, la fel ca și socialismul, are ca bază, punct de plecare, mediu esențial, egalitatea de condiții; farul său este solidaritatea, iar libertatea este metoda sa. Ea nu este perfecțiunea, nu este idealul absolut care, ca și orizontul, se îndepărtează de îndată ce ne apropiem de el; dar ea este calea deschisă tuturor progreselor și tuturor îmbunătățirilor în beneficiul tuturor.

8

După ce am stabilit că anarhia este singura formă de societate umană care lasă deschisă calea spre realizarea celui mai mare bine pentru omenire, deoarece ea singură distruge orice clasă care se străduiește să mențină masele asuprite și în sărăcie; după ce au stabilit că anarhia este posibilă și că, de fapt, tot ceea ce face este să elibereze omenirea de guvernarea și de obstacolele împotriva cărora a trebuit întotdeauna să lupte pentru a avansa pe drumul său dificil, autoritarii se retrag în ultimele lor șanțuri, unde sunt întăriți de mulți care, deși sunt iubitori pasionați de libertate și dreptate, se tem de libertate și nu se pot hotărî să imagineze o umanitate care trăiește și progresează fără gardieni și fără păstori și, presați de adevăr, cer cu milă ca problema să fie amânată cât mai mult timp posibil.

Aceasta este substanța argumentelor care ne sunt prezentate în acest punct al discuției.

Această societate fără guvern, care se menține prin intermediul cooperării libere și voluntare; această societate care se bazează în totul pe acțiunea spontană a intereselor și care se întemeiază în întregime pe solidaritate și iubire, este cu siguranță un ideal minunat, spun ei; dar, ca toate idealurile, ea trăiește în nori. Ne aflăm într-o lume care a fost întotdeauna împărțită în asupritori și asupriți; și dacă primii sunt plini de spiritul de dominație și au toate viciile tiranilor, cei din urmă sunt frânți de servilism și au viciile și mai rele care rezultă din sclavie. Sentimentul de solidaritate este departe de a fi dominant în societatea contemporană și, dacă este adevărat că oamenii sunt și devin mereu mai uniți, este la fel de adevărat că ceea ce se vede din ce în ce mai mult și care face o impresie mai profundă asupra caracterului uman este lupta pentru existență pe care fiecare individ o duce zilnic împotriva tuturor celorlalți; este concurența care îi apasă pe toți, muncitori și stăpâni deopotrivă, și care face din fiecare om un dușman în ochii vecinului său. Cum vor putea acești oameni, crescuți într-o societate bazată pe conflicte de clasă și individuale, să se schimbe brusc și să devină capabili să trăiască într-o societate în care fiecare va face ceea ce dorește și trebuie să facă și, fără constrângere exterioară și prin forța propriei voințe, va căuta bunăstarea celorlalți? Cu ce unicitate, cu ce bun simț ai încredința soarta revoluției și a omenirii unei mulțimi ignorante, slăbită de sărăcie, cu creierul spălat de preot, și care astăzi va fi orbește însetată de sânge, în timp ce mâine se va lăsa înșelată cu stângăcie de un pungaș, sau își va pleca capul servil sub călcâiul primului dictator militar care îndrăznește să se facă stăpân? Nu ar fi mai prudent să avansăm spre idealul anarhist trecând mai întâi printr-o republică democratică sau socialistă? Nu va fi nevoie de un guvern format din cei mai buni oameni pentru a educa și a pregăti generațiile pentru lucrurile care vor urma?

Nici aceste obiecții nu ar avea rațiune de a fi dacă am fi reușit să ne facem înțeleși și să convingem cititorii cu ceea ce am scris deja; dar în orice caz, chiar cu riscul de a ne repeta, va fi la fel de bine să le răspundem.

Ne confruntăm mereu cu prejudecata că guvernul este o forță nouă apărută nu se știe de unde, care în sine adaugă ceva la forțele și capacitățile totale ale indivizilor care îl constituie și ale celor care i se supun. În schimb, tot ceea ce se întâmplă în lume este făcut de oameni; iar guvernul, în calitate de guvern, nu contribuie cu nimic în afară de tendința de a transforma totul într-un monopol în beneficiul unui anumit partid sau al unei anumite clase, precum și de a opune rezistență oricărei inițiative care vine din afara propriei sale clii.

Distrușgerea autorității, desființarea guvernului, nu înseamnă distrușgerea forțelor individuale și colective care acționează în societate, nici a influențelor pe care oamenii le exercită reciproc unii asupra altora; aceasta ar reduce omenirea la o masă de atomi detașați și inerti, ceea ce este imposibil, dar, presupunând că ar fi posibil, ar duce la distrușgerea oricărei forme de societate, la sfârșitul omenirii. Abolirea autorității înseamnă, abolirea monopolului forței și al influenței; înseamnă abolirea acelei stări

de lucruri pentru care puterea socială, adică forțele reunite ale societății, este transformată în instrumentul gândirii, al voinței și al intereselor unui număr mic de indivizi, care, prin intermediul puterii sociale totale, suprimă, pentru avantajul lor personal și pentru ideile lor, libertatea individului; înseamnă distrugerea unui mod de organizare socială cu care viitorul este împovărat între o revoluție și alta, în beneficiul celor care au fost învingători pentru o scurtă clipă.

Mihail Bakunin, într-un articol publicat în 1872, după ce arată că principalele mijloace de acțiune ale Internaționalei erau propagarea ideilor sale și organizarea acțiunii spontane a membrilor săi asupra maselor, adaugă că

”Oricui ar putea pretinde că o acțiune astfel organizată ar fi un atentat la libertatea maselor, o încercare de a crea o nouă putere autoritară, îi răspundem că nu este decât un sofist și un prost. Cu atât mai rău pentru cei care ignoră legea naturală și socială a solidarității umane, până la punctul de a-și imagina că o independență reciprocă absolută a indivizilor și a maselor este ceva posibil sau cel puțin de dorit. A dori acest lucru înseamnă a dori distrugerea societății, căci întreaga viață socială nu este altceva decât această neîncetată dependență reciprocă a indivizilor și a maselor. Toți indivizii, chiar și cei mai inteligenți și cei mai puternici, ba chiar mai ales cei mai inteligenți și mai puternici, fiecare în fiecare moment al vieții sale este în același timp producătorul și produsul ei. Însăși libertatea fiecărui individ nu este altceva decât rezultatul, reprodus continuu, al acestei mase de influențe materiale, intelectuale și morale exercitate asupra lui de toți cei care îl înconjoară, de societatea în mijlocul căreia se naște, se dezvoltă și moare. A vrea să se sustragă acestei influențe în numele unei libertăți transcendente, divine, absolut egoiste și suficiente pentru ea însăși, este tendința de neființă. Această atât de mult lăudată independență a idealștilor și metafizicienilor, precum și libertatea individuală astfel concepută, sunt, prin urmare, neantul.

”În natură, ca și în societatea omenească, care nu este altceva decât aceeași natură, tot ceea ce trăiește, nu trăiește decât cu condiția supremă de a interveni în modul cel mai pozitiv și cu toată puterea pe care i-o permite natura sa în viața celorlalți. Abolirea acestei influențe reciproce ar fi moartea. Iar atunci când revendicăm libertatea maselor, nu sugerăm nicidecum abolirea vreunei influențe naturale pe care indivizii sau grupurile de indivizi o exercită asupra lor; ceea ce dorim este abolirea influențelor artificiale, privilegiate, legale, oficiale.”

9

Evident, în starea actuală a omenirii, când marea majoritate a oamenilor, asupriți de sărăcie și stupefiați de superstiții, stagnează într-o stare de umilință, soarta umanității depinde de acțiunea unui număr relativ mic de indivizi; evident, nu va fi posibil să-i determinăm brusc pe oameni să se ridice până la punctul în care să simtă datoria, ba chiar plăcerea de a-și controla propriile acțiuni în așa fel încât ceilalți să obțină beneficii maxime de pe urma lor. Dar dacă astăzi forțele de gândire și de dirijare din societate sunt puține, nu este un motiv pentru a paraliza și mai multe dintre ele și pentru a supune pe mulți alții la câteva dintre ele. Nu este un motiv pentru a organiza societatea în așa fel încât (datorită apatiei care este rezultatul pozițiilor asigurate, datorită nașterii, patronajului, spiritului de corp și a tuturor mașinărilor guvernamentale) forțele cele mai vii și abilitățile reale să sfârșească prin a se afla în afara guvernului și aproape fără influență asupra vieții sociale; iar cei care ajung la guvernare, aflându-se în afara mediului lor și fiind mai presus de toate interesați să rămână la putere, își pierd orice posibilitate de a acționa și nu fac decât să servească drept obstacol pentru ceilalți.

Odată abolită această putere negativă care este guvernul, societatea va fi ceea ce poate fi, dar tot ceea ce poate fi, având în vedere forțele și capacitățile disponibile la momentul respectiv. Dacă există oameni educați care doresc să răspândească cunoașterea, ei vor organiza școlile și vor face un efort deosebit pentru a-i convinge pe toți de utilitatea și plăcerea pe care o pot obține dintr-o educație. Iar dacă nu ar exista astfel de oameni, sau dacă ar fi doar câțiva, un guvern nu ar putea să-i creeze; tot ce ar putea face ar fi ceea ce se întâmplă acum, să-i ia pe cei puțini care există de la munca lor plină de satisfacții și să-i pună să redacteze regulamente care trebuie impuse cu poliție, și să facă din profesorii inteligenți și devotați niște ființe politice, adică niște paraziți inutili, toți preocupați să-și impună capriciile și să se mențină la putere.

Dacă există medici și experți în sănătate publică, aceștia vor organiza serviciul de sănătate. Iar dacă nu ar exista, guvernul nu ar putea să-i creeze: tot ceea ce ar putea face ar fi să pună la îndoială capacitățile medicilor existenți, pe care un public, pe bună dreptate suspicios față de tot ceea ce este impus de sus, le-ar sesiza pentru a scăpa de ei.

Dacă există ingineri, mecanici, mecanici de locomotivă și așa mai departe, ei vor organiza căile ferate. Și dacă nu ar exista, încă o dată, un guvern nu ar putea să le creeze.

Revoluția, prin abolirea guvernului și a proprietății private, nu va crea forțe care nu există; dar va lăsa calea liberă pentru dezvoltarea tuturor forțelor și talentelor disponibile, va distruge orice clasă interesată să mențină masele într-o stare de brutalitate și va asigura că fiecare va putea acționa și influența în funcție de capacitățile, entuziasmul și interesele sale.

Și aceasta este singura cale prin care masele se pot ridica singure, deoarece numai prin libertate se educă să fie libere, așa cum numai muncind se învață să muncească. Un guvern, presupunând că nu ar avea alte dezavantaje, l-ar avea întotdeauna pe acela de a-i obișnui pe cei guvernați cu timiditatea și de a tinde să devină mereu mai opresiv și de a se face tot mai necesar.

De altfel, dacă se dorește un guvern care trebuie să educe masele și să le pună pe drumul anarhiei, trebuie să se indice și care va fi fondul, și modul de formare a acestui guvern.

Va fi dictatura celor mai buni oameni? Dar cine sunt cei mai buni? Și cine va recunoaște aceste calități la ei? Majoritatea este în general atașată de prejudecăți consacrate și are idei și atitudini care au fost deja depășite de o minoritate mai bine dotată; dar printre cele o mie de minorități care toate se cred corecte și care pot avea dreptate în anumite probleme, de către cine și cu ce criteriu se va face alegerea pentru a pune forțele sociale la dispoziția uneia dintre ele, când numai viitorul poate decide între părțile aflate în conflict? Dacă luați o sută de susținători inteligenți ai dictaturii, veți descoperi că

fiecare dintre ei crede că ar trebui să fie dacă nu dictatorul însuși, sau unul dintre ei, cel puțin foarte aproape de dictatură. Așadar, dictatorii ar fi aceia care, urmând o cale sau alta, reușesc să se impună; și în climatul politic actual, se poate spune cu siguranță că toate eforturile lor ar fi angajate în lupta pentru a se apăra împotriva atacurilor dușmanilor lor, uitând în mod convenabil orice intenții vagi de educație socială, presupunând că au avut vreodată astfel de intenții.

Va fi, în schimb, un guvern ales prin sufragiu universal, și deci expresia mai mult sau mai puțin sinceră a dorințelor majorității? Dar dacă îi considerați pe acești vrednici alegători ca fiind incapabili să se îngrijească ei înșiși de propriile interese, cum vor ști să își aleagă singuri păstorii care trebuie să îi conducă? Și cum vor putea ei să rezolve această problemă de alchimie socială, de a produce alegerea unui geniu din voturile unei mase de proști? Și ce se va întâmpla cu minoritățile care sunt încă partea cea mai inteligentă, cea mai activă și cea mai radicală a unei societăți?

Pentru a rezolva problema socială în folosul tuturor, nu există decât un singur mijloc: să-i zdrobim prin acțiune revoluționară pe cei care dețin bogăția socială și să punem totul la dispoziția tuturor, lăsând toate forțele, capacitatea și bunăvoința care există în rândul oamenilor să acționeze și să asigure nevoile tuturor.

Noi luptăm pentru anarhie și pentru socialism, pentru că noi credem că anarhia și socialismul trebuie să se realizeze imediat, adică în actul revoluționar trebuie să alungăm guvernul, să abolim proprietatea și să încredințăm serviciile publice, care în acest context vor include întreaga viață socială, eforturilor spontane, libere, nu oficiale, nu autorizate, ale tuturor celor interesați și ale tuturor ajutoarelor de bunăvoie.

Bineînțeles că vor exista dificultăți și inconveniente; dar acestea vor fi rezolvate și vor fi rezolvate numai în mod anarhist, adică prin intermediul intervenției directe a părților interesate și prin acorduri libere.

Nu știm dacă anarhia și socialismul vor triumfa când va avea loc următoarea revoluție; dar nu există nicio îndoială că, dacă așa-numitele programe de compromis vor triumfa, va fi pentru că, cu această ocazie, am fost înfrânți, și niciodată pentru că am crezut că este util să lăsăm în picioare vreo parte a sistemului malefic sub care geme omenirea.

În orice caz, vom avea asupra evenimentelor genul de influență care va reflecta forța noastră numerică, energia noastră, inteligența noastră și intransigența noastră. Chiar dacă vom fi înfrânți, munca noastră nu va fi fost inutilă, căci cu cât mai mare va fi hotărârea noastră de a realiza în totalitate punerea în aplicare a programului nostru, cu atât mai puțină proprietate și mai puțin guvern va exista în noua societate. Și vom fi îndeplinit o sarcină demnă de luat în seamă, deoarece, la urma urmei, progresul uman se măsoară în funcție de măsura în care puterea guvernamentală și proprietatea privată sunt reduse.

Și dacă astăzi vom cădea fără compromisuri, putem fi siguri de victoria de mâine.

Biblioteca Anarhistă

Errico Malatesta
Anarhie
1891

Pre luat la 9 decembrie 2009 de la onebigtorrent.org

ro.theanarchistlibrary.org